

Perspectieven op Dalton

Patrick Sins, René Berends (red), Dick de Haan,
Dolf Janson, Glenda Noordijk, Rietje Voorn,
Annemarie Wenke, Brigitte Witmus & Hans
Wolthuis

Deventer, 2018

Saxion Progressive Education
UNIVERSITY PRESS

Colofon

Dit boek is een uitgave in de inspiratiereeks van Saxion Progressive Education University Press, een samenwerkingsverband van het lectoraat Vernieuwingsonderwijs van de Academie voor Pedagogiek en Onderwijs van Saxion in Deventer en Leonon Media Publishers. Het boek is uitgegeven in een reeks over het vernieuwingsonderwijs, gebaseerd op onderzoek en gericht op het onderwijs (beleid, praktijk, ontwikkeling en discussie). De redactie van de reeks is in handen van Paul Meuwese (bestuurslid Nederlandse Dalton Vereniging), Patrick Sins (lector bij het Vernieuwingsonderwijs, Saxion Deventer en Thomas More Hogeschool) en René Berends (daltonopleider Academie voor Pedagogiek en Onderwijs en onderzoeker bij het lectoraat Vernieuwingsonderwijs).

November 2018
Saxion Progressive Education University Press

Perspectieven op Dalton
is een uitgave van Saxion Progressive Education University Press

Redactie:
Patrick Sins en René Berends

Auteurs:
René Berends, Dolf Janson, Dick de Haan, Glenda Noordijk, Patrick Sins, Rietje Voorn, Annemarie Wenke, Brigitte Witmus & Hans Wolthuis

ISBN 978-94-90239-09-1
NUR 100

Behoudens uitzondering door de wet gesteld mag, zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende(n) op het auteursrecht c.q. de uitgever van deze uitgave door de rechthebbende(n) gemachtigd namens hem (hen) op te treden, niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking. De uitgever is met uitsluiting van ieder ander gerechtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in art. 17 lid 2 Auteurswet 1912 en in het KB van 20 juni 1974 (Stb.351) ex art. 16b, te innen en/of daartoe in en buiten rechte op te treden.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Inleiding	5
Dalton 21	7
Wat is Dalton?	19
Dat doen wij anders, want wij zijn een daltonschool...	28
Dalton scholen werken vanuit visie	36
Perspectief	44
Dalton geeft het kind een stem	51
'Liberation of the pupil' en 'liberation of the teacher'	57
Dalton: eigentijds en gefocust	64
Dalton back to the future	74
Meer informatie	81

Inleiding

Na een flinke discussie in met name het bestuur van de Nederlandse Dalton Vereniging (NDV) kwam in het voorjaar van 2018 een kleine publicatie van de pers, waarin de NDV zich uitspreekt over de essentie van het daltononderwijs: DaltonIDee.

Het is niet de eerste brochure die licht werpt op de daltonuitgangspunten. Sinds haar oprichting is het verhelderen van de 'ware' daltongedachte namelijk een prioriteit van de vereniging. Dat is begrijpelijk, omdat de NDV het als haar taak ziet het daltononderwijs te promoten en te stimuleren.

Dit onderwerp - de essentie van het daltononderwijs -, werd na de oprichtingsvergadering van 7 november 1931 al in de daaropvolgende vergadering verkend. Het verslag hiervan is bewaard gebleven. Sindsdien is er een aardige reeks NDV-brochures verschenen over de uitgangspunten van het daltononderwijs. DaltonIDee is de nieuwste loot aan deze stam.

Zoals gezegd, is de publicatie van DaltonIDee niet helemaal zonder slag of stoot tot stand gekomen. Er is dan ook een dilemma. Want enerzijds wil de NDV waken over het daltongedachtegoed. De vereniging ziet het als haar taak om de daltonkwaliteit in stand te houden en - waar mogelijk - deze te verbeteren. Anderzijds ziet het bestuur het ook als haar opdracht om de leden en de scholen op te roepen om zelf na te denken over wat kwalitatief goed daltononderwijs in moet houden.

Dat spanningsveld - staan voor de kernwaarden en oproepen om er aan te werken, deze uit te bouwen en verder te ontwikkelen - is goed terug te zien in de praktijk van de daltonvisitaties. Een visiteur dient te waken voor de kernwaarden die door de vereniging geformuleerd zijn. Maar we willen ook dat leden en scholen hun eigen visies formuleren en nadenken over wat kwaliteitsbeleid is, passend bij de eigen visies. De basisvragen bij visitaties zijn dan ook: (1) wat is de visie op het waartoe de school kinderen opvoedt en onderwijst?, (2) wat is de visie op hoe de (brede) doelen die bij die daltonvisie passen, gerealiseerd moeten worden?, (3) worden die doelen bereikt (effectiviteit)?, (4) worden die doelen op de meest optimale manier bereikt (efficiëntie)?,

(5) waar is dat in de praktijk al gerealiseerd en dus terug te zien? En (6) als dat (nog) niet gerealiseerd wordt, wat zijn dan de plannen?

De NDV waakt dus voor de kernwaarden, maar roept leden en scholen ook op om zelf over die kernwaarden en over de essentie van het daltononderwijs na te denken.

DaltonIDee is vormgegeven op een 21ste-eeuwse manier: geen lange teksten, soms slechts een enkel begrip, een enkele kreet. Er is weinig uitleg over wat er precies bedoeld wordt.

Het verschijnen van DaltonIDee heeft een aantal daltonopleiders getriggerd om toch wat meer uitleg te willen geven. En in het gesprek over de brochure kwamen die opleiders al snel tot de conclusie dat zo'n uitleg niet een resumé is van wat de opleiders gezamenlijk als de essentie van dalton zien. Als we scholen in de visitaties vragen om eigen visies te formuleren, dan zouden opleiders dat misschien ook wel moeten doen.

Zo is dit boekje 'Perspectieven op Dalton' ontstaan, min of meer als een reactie op het verschijnen van DaltonIDee. Zo zijn de acht bijdragen van opleiders ook te duiden. Het zijn acht persoonlijke verhalen, acht persoonlijke perspectieven op dalton, die NDV-leden en daltonscholen wellicht behulpzaam kunnen zijn bij het formuleren van eigen visies op (goed) daltononderwijs.

Patrick Sins, lector Vernieuwingsonderwijs, sluit het boekje af met een hoofdstuk, waarin hij de acht bijdragen samenbrengt en op basis daarvan een eigen visie inbrengt.

Dalton 21

René Berends

Daltononderwijs is onderwijs dat geïnspireerd is door het gedachtegoed van de grondlegster Helen Parkhurst (1886-1973). In het boek Education on the Dalton Plan geeft zij aan waar het haar om te doen is:

Quote

“For service and co-operation are what we need to solve our great political and social problems to-day, and synthetic education that will provide that large and comprehensive outlook which will make these virtues a habit of thought and a practice of life. Some such total vision must be constantly in the mind of the teacher, who must ever be on the look-out for inter-relations and so stir within the minds of the children the faculty of creating channels between the different territories – channels which will fertilize the whole earth between them and give that infinite joy which comes from the consciousness of creatorship, the true function of man, the work for which he was endowed with an immortal spirit (Parkhurst, 1922).”

In dit hoofdstuk gebruik ik dit citaat om mijn persoonlijke perspectief te schetsen op toekomstgericht daltononderwijs. Ik noem dat kort en krachtig ‘Dalton 21’. Dat perspectief wordt hier niet alleen als een voorbeeld geschetst, er wordt ook een aantal handvatten geboden, waarmee leraren een eigen visie kunnen ontwikkelen en waarbij Dalton 21 hopelijk als inspiratie kan dienen.

Inleiding

Op de vraag of dalton perspectief biedt voor toekomstgericht onderwijs, is het antwoord stellig: ja! Parkhursts gedachtegoed is namelijk geen ‘cast-iron thing’, dat om strikte, dogmatische navolging vraagt, waarmee het uit de tijd zou kunnen raken. Parkhurst wilde daarentegen dat haar ideeën flexibel gehanteerd zouden worden en gemodificeerd naar de omstandigheden van een school en naar het oordeel van een lerarenstaf. Het daltongedachtegoed heeft daardoor een adaptief vermogen om zich steeds weer te vernieuwen.

De basis voor die ‘rolling reform’ ligt in reflectie op de realisatie van het daltononderwijs. Daar vroeg Parkhurst zelf al om: “I would be the first to hear welcome criticism” (Luke, z.j.). Met enige humor stelde Parkhurst zelfs: “En als er ooit iets uitgevonden wordt, dat effectiever is dan mijn Dalton Laboratory Plan, moet je dat vooral volgen!”

Parkhurst vraagt van leraren dat ze hun onderwijs tegen het licht houden, dat ze mogelijk effectieve en efficiënte aanpakken uitproberen. Semel en Sadovnik (1999) beschrijven de sfeer waarin dat destijds op Parkhursts eigen school gebeurde: “During Helen Parkhurst’s regime, the school exuded informality, spur-of-the-moment decision-making, abundant energy, eager engagement of both faculty and students, and always the element of surprise.”

Effectief waarvoor?

Parkhurst noemt haar Dalton Plan ‘an efficiency measure’. Met name die uitspraak leidde er in 2012 toe dat de Nederlandse Dalton Vereniging (NDV) ervoor koos om effectiviteit als kernwaarde te gaan hanteren. Die keuze roept wel de vraag op waarvoor daltononderwijs dan effectief zou moeten zijn. De vraag ‘effectief waarvoor?’ is belangrijk, omdat het onderwijs de afgelopen decennia verstrikt geraakt is in het paradigma van de meetcultuur. Het verbeteren van opbrengsten en het verhogen van de efficiëntie zijn centraal komen te staan. Beleid is zich gaan focussen op het evidence-based werken, wat betekent dat bewezen effectieve ‘what-works’-aanpakken ingevoerd dienden te worden. Daarmee deed ook het economisme haar intrede in de school en kwam de geest van het ‘citoïsme’ uit de fles. Het accent kwam immers te liggen op de toetsresultaten, omdat opbrengsten valide en betrouwbaar gemeten moesten worden. Ook de markt deed haar intrede in de school. Leerlingen en ouders werden klanten, leraren en scholen elkaars concurrenten.

In deze cultuur, die wel omschreven is als een afrekencultuur, ervoeren leraren vaak een groot gebrek aan vertrouwen.

Bij dit streven naar effectiviteit en efficiëntie lijkt het inzicht verloren te zijn gegaan dat *effectief* onderwijs niet hetzelfde is als *goed* onderwijs. En het is vooral Biesta (2015) die ons erop wijst dat pas als we weten *waartoe* we kinderen opvoeden en onderwijzen en we een idee hebben over *hoe* daarvoor leerprocessen en onderwijsleersituaties ingericht

moeten worden, we de vraag kunnen onderzoeken of de weg die we kiezen, effectief is.

Het bouwen aan een onderwijsvisie

Omdat *effectief* dus niet hetzelfde is als *goed*, is de logische vervolgvraag wat er dan onder *goed* daltononderwijs verstaan moet worden. Het is de vraag naar de ultieme bedoelingen van Parkhurst en van haar huidige adepten.

Die vraag is niet te beantwoorden zonder een onderwijsvisie, waarin men zich uitsprekt over wat belangrijk gevonden wordt voor opvoeding en onderwijs. Zo'n visie op het fundament van de daltonschool kan niet zonder een (subjectieve) waardenoriëntatie, waarbij minimaal antwoorden gegeven worden over de volgende vijf vragen:

1. Wat vraagt de (toekomst van de) maatschappij van onderwijs?
2. Wat vraagt het streven naar menselijke zelfrealisatie van onderwijs?
3. Welke functies dichten we de school toe bij het vormgeven aan spelen, leren, vormen en ontwikkelen?
4. Hoe moeten processen van spelen, leren, vormen en ontwikkelen worden gerealiseerd?
5. Wat is bij dit alles de rol van de leraar?

In het vervolg van de beschrijving van mijn perspectief op dalton neem ik deze vijf vragen nader onder de loep.

1. De doorwerking van een maatschappijvisie in het daltononderwijs

Parkhurst geeft in haar boek geen uitgebreide maatschappijvisie. Maar uit het al genoemde citaat is wel af te lezen hoe zij tegen

Quote

“For service and co-operation are what we need to solve our great political and social problems to-day, and synthetic education that will provide that large and comprehensive outlook which will make these virtues a habit of thought and a practice of life (Parkhurst, 1922).”

maatschappelijke ontwikkelingen in haar tijd aankijkt en hoe kinderen op school moeten worden voorbereid op een actieve rol in de samenleving:

De ‘why’-vraag van het daltononderwijs beantwoordt Parkhurst dus allereerst door ernaar te verwijzen dat de maatschappij mensen nodig heeft ‘for service and co-operation’. In een moderner jasje gestoken zou je kunnen zeggen dat het haar gaat om breed vormend onderwijs, waarbij kinderen in staat gesteld worden uit te groeien tot mensen die op een volwassen manier in de wereld staan (Biesta, 2015), tot democratische burgers, die zich gelukkig voelen, maar die ook in vrijheid leven, een moreel besef ontwikkeld hebben, die sociaal zijn, verantwoordelijkheid nemen, initiatiefvol, zelfsturend en ondernemend zijn en die onderzoekend en probleemoplossend kunnen werken. Parkhurst noemt zulke mensen ‘fearless human beings’.

Dat woord ‘fearless’ zet me overigens wel aan het denken. Een vorm van onverschrokkenheid en van het tonen van lef en durf is in het leven zeker nodig, maar angst is soms toch ook een goede raadgever.

2. De doorwerking van een mensvisie in het daltononderwijs

Parkhurst biedt geen expliciete antropologie, zoals veel Europese reformpedagogen dat overigens wel doen. Toch kan het moderne daltononderwijs ook in deze bij haar grondlegster te rade gaan als het gaat om het beantwoorden van de vraag wat ervoor nodig is om de zich ontwikkelende mens tot zelfrealisatie te brengen.

Quote

“...and give that infinite joy which comes from the consciousness of creatorship, the true function of man, the work for which he was endowed with an immortal spirit. (Parkhurst, 1922)”

Parkhurst ziet als de ware aard van de mens zijn creativiteit. Parkhursts ‘fearless human beings’ zijn dan ook mensen die eigen voorkeuren, interesses en talenten ontdekt en ontwikkeld hebben, die keuzes maken en daarvoor verantwoordelijkheid dragen, maar die met hun nieuwsgierige, onderzoekende en probleemoplossende houding ook in staat zijn om praktische oplossingen te bedenken voor de problemen waarvoor zijzelf en de mensheid gesteld worden.

Daltononderwijs gaat dan ook niet alleen over het realiseren van doelen die te maken hebben met adequate kennis, vaardigheden en attitudes. Het wil ook de persoonlijkheid van kinderen op een goede manier vormen, zodat ze zich ook leren verhouden ten opzichte van die doelen en ten opzichte van zichzelf, de ander en de wereld. Daarbij gaat het niet alleen om het opbouwen van een identiteit, over *wie* of *wat* je bent, maar ook over de vorming van een subjectiviteit, over de vraag *hoe* je bent. En dat vraagt om een volwassen, pedagogische en morele insteek bij het vormgeven van daltononderwijs.

3. De doorwerking van een visie op de school in het daltononderwijs

Een toekomstgerichte onderwijsvisie vraagt ook om een antwoord op een vraag die zo vanzelfsprekend lijkt, dat hij eigenlijk zelden gesteld wordt: waarom sturen we kinderen eigenlijk naar school?

Ons woord 'school' is afgeleid van het oud-Griekse woord *scholé*, dat 'vrije tijd' betekent. Dat zal kinderen vreemd in de oren klinken. Voor kinderen is vrije tijd immers juist de tijd die ze *niet* naar school hoeven. Toch is het niet zo gek om naar wat meer 'vrije tijd' op school te streven. Schooltijd is er namelijk niet alleen voor de economie, de kerk of de ouders, maar ook voor het kind zelf! Het is ook tijd waarover kinderen zelf mogen beschikken.

De school heeft als vormings- en opleidingsinstituut zeker een maatschappelijk belang. Zij rust steeds weer nieuwe generaties toe om soepel in te stromen in de samenleving, waarbij kinderen de kennis, vaardigheden en attitudes opdoen om te functioneren in en om mee vorm te geven aan die maatschappij.

Maar de school heeft ook een persoonlijk belang. Het is er ook om ieder kind de kans te bieden eigen voorkeuren en interesses te ontdekken, om keuzes te leren maken en om goede talenten verder te ontwikkelen. En daarvoor is 'vrije tijd' nodig, tijd om te proberen en te experimenteren. Bij dit persoonlijke belang van de school past ook het recht om fouten te maken, te mislukken en om te ontdekken dat iets toch echt niets voor jou is.

Het persoonlijk belang van de school staat maatschappelijk stevig onder druk. Toch is er, naar mijn mening, sprake van slechte onderwijsopbrengsten als een kind na een schoolloopbaan op het Gymnasium met negens en tiens slaagt, maar in zijn schooltijd en op

school niet ontdekt heeft wat hij verder met zijn leven aan moet.

Er is voor de school nog een, vaak vergeten, derde belang: het eigen belang. De school neemt als instituut deel aan de samenleving en dient daaraan mede vorm te geven. De school bereidt kinderen niet alleen voor op de samenleving, maar geeft aan die maatschappij ook mede vorm. En dat betekent dat de (dalton)school de opdracht heeft om bijvoorbeeld weerstand te bieden wanneer de economie of de overheid al te extreme of onwenselijke eisen stellen aan bijvoorbeeld de inhoud van het curriculum.

4. De doorwerking van een visie op spelen, leren, vormen en ontwikkelen in het daltononderwijs

Quote

"...and synthetic education that will provide that large and comprehensive outlook which will make these virtues a habit of thought and a practice of life. (...) the teacher, who must ever be on the look-out for inter-relations and so stir within the minds of the children the faculty of creating channels between the different territories..."

Voor het ontwikkelen van een onderwijsvisie is het ook nodig dat er nagedacht wordt over hoe processen van spelen, leren, vormen en ontwikkelen eruit dienen te zien.

Parkhurst stelt dat de meest effectieve manier om kinderen te vormen is door uit te gaan van het ervaren: "Experience is the best and indeed the only real teacher." Parkhurst vindt zelfs dat er niets leerzamer is. Echt leren is ervaren. Het gaat om te leren leven door te leven, leren werken door te werken en om leren leren door te leren (Van der Ploeg, 2010).

In die proefondervindelijkheid ligt voor Parkhurst de efficiëntie: 'dalton is an efficiency measure'. Als daltononderwijs democratische burgers wil vormen die onverschrokken, ondernemend, sociaal, zelfstandig en verantwoordelijk in het leven staan, dan moeten we leerlingen ervaring op laten doen met onverschrokken, ondernemend, sociaal, zelfstandig en verantwoordelijk handelen. Parkhurst wijst erop dat dat ook precies is wat kinderen willen. Optimistisch stelt ze dat kinderen willen leren, zich willen ontwikkelen, willen doen en ze willen vooral voor het 'echie':

Spelen en leren als ervaren

samen uitproberen en experimenteren, langs de weg van proefondervindelijk verkennen in levensechte situaties met zinvol werk.

Zeggenschap over het eigen leren is daarbij nodig. Binnen de context van een veilige school moeten kinderen zeggenschap krijgen over hun eigen leren, zodat ze niet leren voor de meester of de juf, maar voor zichzelf en voor het leven.

Zulke vormen van zeggenschap of eigenaarschap vereisen dat leerlingen de gelegenheid krijgen om eigen doelen te stellen en om aan schoolse doelen te werken, op een wijze waarbij ze zoveel mogelijk zelf een plan maken, zelf leren bepalen met wie of wat en waar er gewerkt wordt en soms zelf bepalen of ze de hulp of instructie van de leraar nodig hebben.

Iedereen begrijpt dat dit een proces is van vallen en opstaan. Individuele ontwikkeling is namelijk nooit lineair, maar een proces dat altijd verloopt met horten en stoten, langs pieken en dalen, met momenten van versnelling, stilstand, vertraging en zelfs achteruitgang, met momenten van succes, maar zeker ook met momenten waar kinderen weerstand ervaren.

5. De doorwerking van een visie op de rol van de leraar in het daltononderwijs

Quote

"... Such total vision must be constantly in the mind of the teacher, who must ever be on the look-out for inter-relations and so stir within the minds of the children the faculty of creating channels between the different territories - channels which will fertilize the whole earth between them and give that infinite joy..."

Tot slot vraagt een onderwijsvisie om een antwoord op de vraag welke rol leraren spelen.

Parkhurst ziet in 'synthetic education' een kans om dwarsverbanden tussen vakken en vakdomeinen te leggen. En daar valt veel te winnen. Het is ook de kans om de overladenheid van ons curriculum aan te

pakken. Bovendien geldt dat als we van kinderen vragen om connecties tussen (leer)gebieden te leren maken, het toch echt nodig is om daarvoor ons eigen onderwijs te 'ontschotten'.

Daltonleraren dienen, zoals gezegd ook, voor betekenisvolle ervaring te zorgen. En dat gebeurt niet door leerlingen passief te houden, door ze uit elkaar te houden, door ze op hun plaats te houden, door ze stil te houden, door ze lesjes uit het hoofd te laten leren en door ze lesjes te laten opzeggen (Van der Ploeg, 2010). Dat is wat Parkhurst bedoelt met haar 'liberation of the pupil' en de 'socialization of the school'.

Zo valt ook Parkhursts volgende advies aan leraren te begrijpen: "Stay out of the way!" Zij roept op belemmeringen op te ruimen, die leerlingen van het werk houden. Zelf schaft ze de schoolbel en het rooster af, zodat er grotere, aaneengesloten tijdperiodes ('labtime') ontstaan. En ze geeft kinderen interessante taken (assignments), waarmee ze zelfstandig aan de slag kunnen. In het verlengde daarvan zouden de daltonleraren van nu verder op zoek kunnen gaan naar het opheffen van meer belemmeringen die kinderen uit een 'workflow' houden. De bedoeling is immers in plaats van ze het werk uit handen te nemen, de leerlingen het werk juist in handen te leggen. Zo kan het ontstaan van een consumentenmodus voorkomen worden en krijgen leerlingen ruim baan om zelf en samen aan het werk te zijn, en dat alles natuurlijk niet in een 'daltonuurtje', maar de hele dag door. Dat is wat Parkhurst bedoelt als ze zegt: "Freedom is taking one's own time. To take someone else's time is slavery" (Parkhurst, 1922).

Die uitspraak betekent overigens niet dat er een 'laissez-faire'-houding van de leraar gevraagd wordt. De leraar is paraat, misschien wat meer op afstand en meer in een coachende rol, maar als hij leerlingen helpt het werk zelf te (leren) plannen en uit te voeren, vraagt dat om sturing en ook om instructie, soms zelfs om schuren en weerstand bieden, om een pedagogische onderbreking. Daltonleerlingen moeten zich slijpen aan elkaar, maar zeker ook aan de leraar. Zelfsturend leren is namelijk niet zelfsturend te leren.

Leraren zijn als het ware simultaanschakers op 25 borden tegelijk. En om de metafoor nog wat verder uit te werken: die schaakborden zijn ook nog eens meerdimensionaal. Op elk bord en op elk level verlangen kinderen andere zetten. Onderwijs kan dan ook pas effectief zijn als daltonleraren afstemmen op de kinderen en op de omstandigheden

van een specifiek moment. Hoe goed het onderwijs ook gepland wordt, er kan altijd iets onverwachts gebeuren. Daarom is onderwijs een 'riskante' aangelegenheid. Maar dat risico is wel een prachtige risico, zoals Biesta (2015) dat aangeeft.

Daltononderwijs vraagt dan ook om 'fearless teachers', om professionals, die eigenaar zijn van het onderwijs dat ze geven, die zich niet door experts, die aan de zijlijn staan, gek laten maken, die zich geëmancipeerd hebben en in teamverband rustig doorwerken vanuit de eigen onderwijsvisie. Dat vraagt om leraren die nadenken, reflecteren, die op zoek gaan naar oplossingen en die het vertrouwen voelen en de durf hebben om de vrijheid en de professionele ruimte te nemen om eigen afwegingen te maken. Pas dan is echt afstemmen op kinderen en op de omstandigheden van een specifiek moment, echt personaliseren van het onderwijs, mogelijk.

Kernwaarden en de taak

Voor Parkhursts Dalton Plan golden twee principes: 'freedom' en 'interaction of group life'. In het Nederlandse daltononderwijs zijn die vertaald in een viertal kernwaarden: zelfstandigheid, vrijheid in gebondenheid, samenwerken en reflectie. In de Nederlandse context zijn die kernwaarden te beschouwen als de pedagogische en onderwijskundige doelen, waarnaar gestreefd moet worden, maar ook als de pedagogische, didactische en organisatorische middelen, die ingezet kunnen worden.

De vorm die daarbij op een daltonschool bepalend is, is de 'assignment', Parkhursts idee van een betekenisvolle taak. Het is een pedagogisch, didactisch en organisatorisch middel om geïntegreerd en gelijktijdig aan de verschillende kernwaarden te kunnen werken.

Blij van mooi onderwijs

Zoals gezegd is het ontwikkelen van een onderwijsvisie noodzakelijk om een perspectief te ontwikkelen op de toekomst (van het daltononderwijs). De vijf stappen die in dit hoofdstuk beschreven staan en mijn persoonlijke uitwerking daarvan in Dalton 21 kunnen daarbij helpen.

De werkwijze die hier voorgesteld wordt, om tot een onderwijsvisie te komen, zullen veel leraren vrij theoretisch vinden, omdat het vanuit